

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 11. julija 2019*

„Predhodno odločanje – Prosto gibanje delavcev – Omejitve – Uvedba postopka odpisa dolga – Pogoji prebivališča – Dopustnost – Člen 45 PDEU – Neposredni učinek“

V zadevi C-716/17,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Østre Landsret (višje sodišče za vzhodno regijo, Danska) z odločbo z dne 19. decembra 2017, ki je na Sodišče prispela 22. decembra 2017, v postopku, ki ga je začel

A

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi M. Vilaras, predsednik senata, K. Jürimäe, sodnica, D. Šváby, S. Rodin (poročevalec) in N. Piçarra, sodniki,

generalni pravobranilec: M. Szpunar,

sodna tajnica: C. Strömholm, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. januarja 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za A. C. T. Hermann, advokat,
- za dansko vlado J. Nymann-Lindgren, M. S. Wolff in P. Z. L. Ngo, agenti,
- za Evropsko komisijo H. Støvlbæk in M. Kellerbauer, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 27. marca 2019

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 45 PDEU.
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka, ki ga je sprožil A, za odpis dolga.

* Jezik postopka: danščina.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 84(1) Uredbe (EU) 2015/848 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2015 o postopkih v primeru insolventnosti (UL 2015, L 141, str. 19, in popravek v UL 2016, L 349, str. 9) določa:

„Določbe te uredbe se uporabljajo samo za postopke v primeru insolventnosti, uvedene od 26. junija 2017. Za dolžnikova pravna dejanja, izvršena pred navedenim datumom, se še naprej uporablja pravo, ki se je zanje uporabljalo v času, ko so bila izvršena.“

Dansko pravo

- 4 Člen 3 konkursloven (zakon o stečaju) določa:

„1. Vloge za prestrukturiranje dolga, stečaj ali odpis dolga se vložijo pri stečajnem sodišču v kraju, kjer dolžnik opravlja ekonomsko dejavnost.

2. Če dolžnik ne opravlja ekonomske dejavnosti [na Danskem], se vloga predloži pri stečajnem sodišču v sodnem okraju, v katerem ima dolžnik stalno prebivališče.

[...]“

- 5 Člen 197(2), točka 1, zakona o stečaju določa:

„2. Sklep o odpisu dolga se ne izda, če:

(1) dolžnikov finančni položaj ni razjasnjen;

[...]“

- 6 Člen 229(1) zakona o stečaju določa:

„Stečajno sodišče lahko sklep o odpisu dolga na zahtevo upnika prekliče, če:

(1) se ugotovi, da je dolžnik med postopkom odpisa dolga ravnal goljufivo, ali

(2) dolžnik obveznosti, ki so mu bile naložene s sklepom o odpisu dolga, ni izpolnil zaradi velike malomarnosti.“

- 7 Člen 235 retsplejeloven (zakon o izvajanju sodne oblasti) določa:

„1. Sodni postopek se uvede v kraju, kjer ima tožena stranka stalno prebivališče, razen če je z zakonodajo določeno drugače.

2. Stalno prebivališče je v sodnem okraju, v katerem ima tožena stranka prebivališče. Če ima tožena stranka prebivališče v več kot enem sodnem okraju, se kot stalno prebivališče obravnava kateri koli od teh okrajev.

3. Če tožena stranka nima prebivališča, se kot stalno prebivališče obravnava sodni okraj, v katerem živi.

4. Če tožena stranka nima prebivališča niti ni znan kraj, kjer živi, se kot stalno prebivališče obravnava sodni okraj, kjer je imela nazadnje prebivališče ali kjer je nazadnje živela.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 8 A je danski državljan, ki prebiva na Švedskem in je zaposlen na Danskem, kjer je v skladu z dansko ureditvijo neomejeni davčni zavezanec.
- 9 A je 8. februarja 2017 pri Sø- and Handelsretten (pomorsko in gospodarsko sodišče, Danska) predložil vlogo za odpis dolga.
- 10 Njegova vloga se je nanašala na dolgove do danskih upnikov – in sicer je šlo v enem primeru za pravno osebo javnega prava, v ostalih pa za posameznike – nastale od leta 1999.
- 11 Sø-og Handelsretten (pomorsko in gospodarsko sodišče) je s sklepom z dne 6. aprila 2017 to vlogo zavrglo, ker danska sodišča niso bila pristojna za vodenje postopka odpisa dolga, ki ga je sprožil A, ki na danskem v smislu danskega prava ne opravlja ekonomske dejavnosti in ki tam tudi nima stalnega prebivališča. Zato to sodišče ni preizkusilo, ali so izpolnjeni vsebinski pogoji, ki jih zakon o stečaju določa za odpis dolga.
- 12 Østre Landsret (višje sodišče za vzhodno regijo, Danska), ki v zadevi v glavni stvari odloča kot sodišče druge stopnje, meni, da bi bilo dansko sodišče lahko pristojno za odločanje o vlogi A za odpis dolga, če bi bila danska pravila o pristojnosti sodišč na področju odpisa dolga v nasprotju s pravom Unije, zlasti s členom 45 PDEU.
- 13 V zvezi s tem predložitveno sodišče navaja, da v skladu z dansko ureditvijo, ki se uporablja, postopek odpisa dolga zahteva temeljito preučitev ekonomskega položaja in življenjskih razmer vložnika. Navedena ureditev naj bi določala, da morajo to presojo voditi jasna pravila, ki so izoblikovana ob upoštevanju socialno-ekonomskih razmer na Danskem in ki so namenjena zagotavljanju sprejemljivo skromnega življenjskega standarda v času trajanja odpisa. Ta pravila pa bi se lahko izkazala za neustrezna v primeru vložnika, ki prebiva v drugi državi članici ter čigar socialni in finančni položaj bi bil drugačen in nepoznan pristojnim danskim sodiščem, ki ne bi imela nobene možnosti, da preverijo informacije, ki jih v zvezi s tem posreduje vložnik sam.
- 14 V teh okoliščinah je Østre Landsret (višje sodišče za vzhodno regijo) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali člen 45 PDEU, kot se razlaga po izreku sodbe z dne 8. novembra 2012, Radziejewski (C-461/11, EU:C:2012:704), nasprotuje pravilu o sodni pristojnosti, kot je dansko, katerega namen je zagotoviti, da je sodišče, ki obravnava zadevo v zvezi z odpisom dolga, seznanjeno s posebnim socialno-ekonomskim položajem, v katerem živi dolžnik in njegova družina in za katerega je treba predpostaviti, da bosta še naprej živela v njem, in lahko ta položaj upošteva pri svoji presoji ter da se lahko presoja izvede v skladu s predhodno določenimi merili, s katerimi je opredeljeno, kaj je mogoče v skladu z ureditvijo odpisa dolga šteti za sprejemljivo skromen življenjski standard?
- [...]
2. [Če bi Sodišče na prvo vprašanje odgovorilo, da omejitve ni mogoče obravnavati kot upravičeno, a]li je treba člen 45 PDEU razlagati tako, da neposredno učinkuje tudi med zasebnimi strankami v položaju, kot je obravnavani, kar bi pomenilo, da morajo zasebni upniki sprejeti zmanjšanje zneskov, ki jim jih dolguje dolžnik, ki se je preselil v drugo državo, ali izgubo teh zneskov v celoti?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 15 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 45 PDEU razlagati tako, da nasprotuje pravilu o sodni pristojnosti, ki ga določa ureditev države članice, kot je to iz postopka v glavni stvari, ki odpis dolga pogojuje s tem, da ima dolžnik stalno ali običajno prebivališče v tej državi članici (v nadaljevanju: pogoj prebivališča).
- 16 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je namen vseh določb Pogodbe DEU o prostem gibanju oseb ta, da se državljanom držav članic olajša opravljanje različnih poklicnih dejavnosti na ozemlju Unije, in da te določbe nasprotujejo ukrepom, ki bi lahko postavili v slabši položaj tiste državljane, ki želijo opravljati gospodarsko dejavnost na ozemlju druge države članice (sodba z dne 8. novembra 2012, Radziejewski, C-461/11, EU:C:2012:704, točka 29 in navedena sodna praksa).
- 17 Poleg tega nacionalne določbe, ki onemogočajo delavcu, državljanu ene države članice, da zapusti državo izvora zaradi izvrševanja svoje pravice do prostega gibanja, ali ga od tega odvrta, torej omejujejo to svoboščino, tudi če se uporabljajo ne glede na državljanstvo zadevnih delavcev (sodba z dne 8. novembra 2012, Radziejewski, C-461/11, EU:C:2012:704, točka 30 in navedena sodna praksa).
- 18 Nacionalna ureditev, kot je ta iz postopka v glavni stvari, ki za odpis dolga določa pogoj prebivališča, lahko odvrta nesolventnega delavca od izvrševanja svoje pravice do prostega gibanja (glej v tem smislu sodbo z dne 8. novembra 2012, Radziejewski, C-461/11, EU:C:2012:704, točka 31).
- 19 Zato je treba šteti, kot navajajo predložitveno sodišče, A, danska vlada in Evropska komisija, da ureditev iz postopka v glavni stvari v delu, v katerem za predložitev vloge za odpis dolga določa pogoj prebivališča, pomeni omejitev prostega gibanja delavcev, ki je s členom 45 PDEU načeloma prepovedana.
- 20 Taka ureditev je dopustna samo, če sledi legitimnemu cilju, ki je v skladu s Pogodbo DEU, in jo upravičujejo nujni razlogi v splošnem interesu. V takem primeru mora biti njena uporaba tudi primerna za zagotovitev uresničitve cilja, ki mu sledi, in ne sme presehati tega, kar je potrebno za uresničitev tega cilja (glej v tem smislu sodbo z dne 14. marca 2019, Jacob in Lennertz, C-174/18, EU:C:2019:205, točka 44).
- 21 V zvezi s tem je treba opozoriti, da je legitimno, da želi država članica preveriti finančni in osebni položaj dolžnika, preden odpiše vse njegove dolgove ali njihov del (sodba z dne 8. novembra 2012, Radziejewski, C-461/11, EU:C:2012:704, točka 46).
- 22 Ta legitimen cilj lahko zajema, da nacionalno sodišče, ki mu je predložena taka vloga, izvede presojo, kot je določena v ureditvi, ki se uporabi, in opisana v točki 13 te sodbe, na podlagi prej določenih meril, izoblikovanih glede na okoliščine v državi članici predložitve te vloge.
- 23 Vendar če je sredstvo za uresničitev tega cilja to, da se določi pogoj prebivališča, ki se nanaša izključno na datum predložitve vloge za odpis dolga, za tak pogoj ni mogoče šteti, da je primeren za zagotovitev uresničitve tega cilja (glej v tem smislu sodbo z dne 8. novembra 2012, Radziejewski, C-461/11, EU:C:2012:704, točka 47).
- 24 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je namreč nacionalna zakonodaja primerna za zagotovitev uresničitve zastavljenega cilja le, če resnično odraža namen doslednega in sistematičnega doseganja tega cilja (glej v tem smislu sodbi z dne 10. marca 2009, Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, točka 55, in z dne 15. oktobra 2015, Grupo Itevelesa in drugi, C-168/14, EU:C:2015:685, točka 76, ter sklep z dne 30. junija 2016, Sokoll-Seebacher in Naderhirn, C-634/15, EU:C:2016:510, točka 27).

- 25 V položaju, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, v katerem presoja pristojnega nacionalnega sodišča temelji na merilih, ki upoštevajo socialni in finančni položaj dolžnika in njegove družine, ne le ob predložitvi vloge za odpis dolga, ampak tudi v poznejši fazi, dokler to sodišče ne sprejme odločbe, pa bi dosleden pristop pomenil nujno zavrženje vloge za prilagoditev dolgov v primeru, da vložnik med postopkom, dokler pristojno sodišče dokončno ne odloči o tej vlogi, prenese prebivališče iz Kraljevine Danske v drugo državo članico.
- 26 Vendar se ob pridržku preverjanja s strani predložitvenega sodišča izkaže, da prenos stalnega prebivališča dolžnika iz Kraljevine Danske v drugo državo članico med postopkom odpisa dolga ali po njem nima za takojšnjo posledico, da je temu dolžniku odvzeta pravica do odpisa dolga.
- 27 Poleg tega je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da ta ureditev določa preklic sklepa o odpisu dolga le, če je dolžnik ravnal goljufivo ali storil hujšo neizpolnitev obveznosti, ki so mu bile naložene v navedenem sklepu, ne pa, če je le svoje prebivališče prenesel v tujino.
- 28 Poleg tega je treba poudariti, da ureditev iz postopka v glavni stvari določa, da lahko oseba, ki v smislu danskega prava opravlja ekonomsko dejavnost na danskem ozemlju, predloži vlogo za odpis dolga pri stečajnem sodišču, na območju katerega opravlja to dejavnost, ne da bi izpolnjevala pogoj prebivališča.
- 29 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da za pogoj prebivališča na Danskem, določen z ureditvijo iz postopka v glavni stvari, kot tak ni mogoče šteti, da odraža namen doslednega in sistematičnega doseganja cilja, navedenega v točki 22 te sodbe.
- 30 Poleg tega bi pogojevanje odpisa dolga s tem, da dolžnik, ki ima stalno prebivališče v drugi državi članici kot v državi članici predložitve vloge za odpis dolga, posreduje verodostojne informacije glede svojega socialnega in finančnega položaja in položaja svoje družine ter glede socialnih razmer v državi članici njihovega prebivališča, pomenilo – če bi te informacije zahtevalo nacionalno sodišče – manj omejevalen ukrep, kot je absolutna prepoved predložitve take vloge.
- 31 Dalje, navesti je treba, kot je danska vlada potrdila na obravnavi, da danska ureditev določa, da dansko sodišče lahko zavrne izdajo sklepa o odpisu dolga, če meni, da socialno-ekonomskega položaja dolžnika ni več mogoče dovolj natančno določiti, do česar bi lahko prišlo v primeru prenosa prebivališča tega dolžnika iz Kraljevine Danske v drugo državo članico.
- 32 Tako ta ureditev omogoča zavrnitev take vloge, če se izkaže, da presoja, opisana v točki 13 te sodbe, ni mogoča zaradi prenosa prebivališča vlagatelja izven Kraljevine Danske pred vložitvijo vloge ali med postopkom. Zato ni treba določiti absolutne nemožnosti vložitve take vloge za vložnika, ki ob njeni predložitvi ne prebiva na Danskem.
- 33 Zato določitev pogoja prebivališča, kot je ta v ureditvi iz postopka v glavni stvari, presega to, kar je potrebno za uresničitev cilja, navedenega v točki 22 te sodbe.
- 34 Trditev danske vlade iz pisnega stališča, da bi bilo učinkovito izvajanje Uredbe 2015/848 ovirano, če bi bilo treba člen 45 PDEU razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, je v okviru zadeve v glavni stvari brezpredmetna, ker se v skladu s členom 84(1) te uredbe njene določbe uporabljajo samo za postopke v primeru insolventnosti, uvedene od 26. junija 2017, to je po tem, ko je A predložil vlogo za odpis dolga.
- 35 Iz vsega prej navedenega izhaja, da je treba člen 45 PDEU razlagati tako, da nasprotuje pravilu o sodni pristojnosti, ki je določeno v ureditvi države članice, kot je to iz postopka v glavni stvari, ki za odpis dolga določa pogoj, da ima dolžnik stalno ali običajno prebivališče v tej državi članici.

Drugo vprašanje

- 36 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 45 PDEU razlagati tako, da od nacionalnega sodišča zahteva, da ne uporabi pogoja prebivališča, ki ga določa nacionalno pravilo o sodni pristojnosti, kot je to iz postopka v glavni stvari, ne glede na to, ali postopek odpisa dolga, ki je prav tako določen s to ureditvijo, morebiti vpliva na terjatve, ki jih imajo posamezniki na podlagi te ureditve.
- 37 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da člen 45 PDEU posameznikom podeljuje pravice, ki jih lahko uveljavljajo pred sodišči in ki jih morajo nacionalna sodišča varovati (sodba z dne 11. januarja 2007, ITC, C-208/05, EU:C:2007:16, točka 67).
- 38 Na podlagi načela primarnosti ima vsak nacionalni sodnik, ki mu je zadeva predložena v okviru njegove pristojnosti, če nacionalne ureditve ne more razlagati skladno z zahtevami prava Unije, kot organ države članice obveznost, da ne uporabi nobene nacionalne določbe, ki je v nasprotju z določbo prava Unije, ki v sporu, ki mu je predložen, neposredno učinkuje (glej v tem smislu sodbo z dne 24. junija 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, točki 58 in 61).
- 39 Na to obveznost ne vpliva okoliščina, da lahko nacionalna ureditev, kot je ta iz postopka v glavni stvari, morebiti spremeni pravni položaj posameznikov, ko predložitveno sodišče ne uporabi nacionalne določbe o sodni pristojnosti in odloči o vlogi za odpis dolga, ki jo je predložil dolžnik.
- 40 Zato je treba člen 45 PDEU razlagati tako, da od nacionalnega sodišča zahteva, da ne uporabi pogoja prebivališča, ki ga določa nacionalno pravilo o sodni pristojnosti, kot je to iz postopka v glavni stvari, ne glede na to, ali postopek odpisa dolga, ki je prav tako določen s to ureditvijo, morebiti vpliva na terjatve, ki jih imajo posamezniki na podlagi navedene ureditve.

Stroški

- 41 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

- Člen 45 PDEU je treba razlagati tako, da nasprotuje pravilu o sodni pristojnosti, ki je določeno v ureditvi države članice, kot je to iz postopka v glavni stvari, ki za odpis dolga določa pogoj, da ima dolžnik stalno ali običajno prebivališče v tej državi članici.**
- Člen 45 PDEU je treba razlagati tako, da od nacionalnega sodišča zahteva, da ne uporabi pogoja prebivališča, ki ga določa nacionalno pravilo o sodni pristojnosti, kot je to iz postopka v glavni stvari, ne glede na to, ali postopek odpisa dolga, ki je prav tako določen s to ureditvijo, morebiti vpliva na terjatve, ki jih imajo posamezniki na podlagi navedene ureditve.**

Podpisi